

Gatunki tekstów odnoszących się do przyszłości

BOŻENA ŻMIGRODZKA
(Katowice)

Poniższe rozważania dotyczyć będą grupy gatunków tekstów, reprezentowanej we współczesnym języku polskim przez prognozę, przepowiednię, prorocstwo, wróżbę i horoskop. Są to gatunki głęboko osadzone w kulturze, ich specyfika jest doskonale identyfikowana w społecznej świadomości językowej (por. Gajda 1993: 246). Mogą funkcjonować jako teksty autonomiczne, zwykle zaopatrzone są tytułem, którego elementem jest nazwa gatunkowa. Podstawowym rysem charakterystyki tej grupy tekstów jest przedstawianie wydarzeń i stanów rzeczy, które w momencie ich nadawania jeszcze nie zaistniały, lecz ich nadawca sądzi, że tak stanie się w przyszłości. Nie jest moim zamiarem charakteryzowanie w tym miejscu wymienionych gatunków ani ustalanie wzajemnych relacji między nimi. Chciałabym skupić się wyłącznie na ich cechach wspólnych, odróżniających je od wszystkich innych gatunków, zwłaszcza cechach dotyczących pełnionych przez nie funkcji.

Wiele rodzajów ludzkich działań i wiele rodzajów tekstów językowych będących częścią składową tych działań odnosi się w jakiś sposób do zdarzeń przyszłych. Ich wspólnym składnikiem jest przedstawienie przyszłych zdarzeń, opis przyszłości, por. tzw. zdanie futurystyczne (zdanie w sensie logicznym). Posłużyłam się terminem zaproponowanym przez badaczy analizujących interesujące mnie problemy z punktu widzenia filozofii (por. Rolbiecki 1970), ponieważ właśnie filozofia poświęcała im uwagę na długo przed tym, zanim zagadnienia różnicowania tekstów i działania za ich pomocą w różnych kontekstach komunikacyjnych stały się przedmiotem badania dyscyplin lingwistycznych.

Tekst odnoszący się do przyszłości oprócz zdania futurystycznego zawiera funktor, determinujący zróżnicowanie gatunkowe, stanowiący eksplikację celu komunikacyjnego przypisywanemu tekstowi. Jeśli p = zdanie futurystyczne, a F = funktor zdaniotwórczy od jednego argumentu zdaniowego to tekst odnoszący się do przyszłości przedstawimy jako $F(p)$, np.:

Przypuszczam, że jutro będzie padał deszcz. $P(p)$
Jestem pewny, że jutro będzie padał deszcz. $R(p)$
Jan jutro spotka się z Marią. $E(q)$
Przypuszczam, że jutro Jan spotka się z Marią. $S(q)$
Proszę cię Janie, spotkaj się jutro z Marią. $D(q)$
Janie, żądam abyś jutro spotkał się z Marią. $K(q)$
Obiecuję, że jutro spotkam się z Marią. $E(q)$

Dawniejsze rozważania dotyczące funktorów i konstytuowanych przez nie tekstów językowych oraz działań związanych z użyciem tych tekstów prowadziły do ustalenia kilku cech charakterystycznych, istotnych dla wskazania różnic między kilkoma działaniami i tekstami o podobnych funkcjach. Prześledźmy subtelną analizę Tadeusza Kotarbińskiego dotyczącą różnic między prognozowaniem a planowaniem (oraz prognozą i planem), która jest cytowana w pracach z dziedziny filozofii i ekonomii, dotyczących prognozy:

Odnosząc się do zdarzeń przyszłych, planowanie ma tę wspólność z przewidywaniem. Różni się jednak od niego zasadniczo, przewidywanie bowiem – to domyślanie się tego, co zajdzie z określonym prawdopodobieństwem, gdy planowanie, jako takie, nie jest bynajmniej jakimś domyśleniem się czegoś, lecz raczej obmyśleniem. Kto przewiduje, ten wysuwa wnioski o przyszłości z danych niezależnych od przyszłych postanowień, a jego wypowiedzi są twierdzeniami głoszącymi, że tak a tak prawdopodobnie będzie. Natomiast wypowiedzi planującego nie są w ogóle twierdzeniami, lecz propozycjami, by działać tak a tak, propozycjami czegoś, co zależy od przyszłych postanowień. Obaj, zarówno ten, kto przewiduje, jak ten, kto proponuje, podają opis pewnego stanu rzeczy. Atoli [...] przewidujący, jako taki, usiłuje w swoim opisie odwzorować to, czego ten opis jest opisem, na przykład trafnie wskazać czas i zasięg określonego zaćmienia. Planujący, jako taki, buduje w swoim opisie wzorec, którego odwzorowaniem mogłoby być wykonalne i sprawne działanie (cyt. za: Rolbiecki 1970: 138).

Inny badacz (Rolbiecki 1970) dookreśla te dwa typy działania następująco: prognozowanie charakteryzuje jako działalność receptywną, nie mającą na celu wywarcia jakiegokolwiek wpływu na przyszłe zdarzenia, a jedynie ich poznanie (podobnie jak poznanie przeszłości podczas studiowania historii); planowanie – jako

aktywność efektywną, usiłującą wpływać na przyszłe zdarzenia, ukształtować przyszłość.

Zacytowane rozważania pochodzą z polskich prac filozoficznych z lat sześćdziesiątych. Na gruncie dzisiejszej wiedzy humanistycznej dysponujemy różnymi propozycjami klasyfikacji funkcyjnych zdań (wyrażonych eksplicytnie lub implikowanych) i wynikających z nich funkcji tekstu. Posłużmy się klasyczną koncepcją klasyfikacji celów illokucyjnych Johna R. Searla, która ma podobny punkt wyjścia, jak analizy przedstawione powyżej:

Ponieważ, jak już zobaczyliśmy, struktura aktu illokucyjnego to $F(p)$, gdzie F oznacza moc illokucyjną, a p zawartość zdaniową, pytanie: „Ile jest typów aktów illokucyjnych?” równa się pytaniu: „Ile jest rodzajów F ?” [...]

Jeśli użyjemy pojęć sens illokucyjny [...] oraz kierunku odpowiedniości jako podstawowych narzędzi naszej analizy, to, jak można sądzić, liczba działań, dających się wykonać przez dokonanie aktu illokucyjnego, okaże się ograniczona i możliwe będzie pokazanie, iż zależą one od struktury umysłu. [...]

Istnieje pięć i tylko pięć różnych typów sensu illokucyjnego [...] (Searle 1999: 231).

Rozważmy możliwości połączenia 5 typów aktów illokucyjnych wyróżnionych przez Searle'a ze zdaniem futurystycznym, czyli treścią propozycjonalną odnoszącą się do wydarzeń przyszłych.

Ekspresywy, jeśli rozumieć je według Searle'a, realizują się wyłącznie w czasie teraźniejszym, w momencie odpowiadającym momentowi realizacji aktu komunikacji (*Cieszę się, że cię widzę, Współczuję ci*).

Dyrektywy i komisywy są aktami odnoszącymi się wyłącznie do wydarzeń przyszłych. Jeśli dyrektyw wyraża pragnienie, by odbiorca wykonał pożądane przez nadawcę działanie, a komisyw stanowi wyrażenie zamiaru zrobienia czegoś przez nadawcę, jest oczywiste, że odnoszą się do wydarzeń w momencie realizacji aktu mowy jeszcze nie zaistniałych. Ich celem jest wpłynięcie na bieg przyszłych wydarzeń, ukształtowanie przyszłości (*Proszę cię Janie, spotkaj się jutro z Marią; Obiecuję, że jutro spotkam się z Marią*).

Deklaratywy – formułowane z reguły w czasie teraźniejszym – ustanawiają stan prawny lub quasi-prawny obowiązujący w przyszłości: najwcześniej od momentu zaistnienia ważnego aktu komunikacji, którego są elementem składowym. Najczęściej data obowiązywania dokumentów urzędowych jest wskazana w tekście w sposób ścisły, lub uzależniona od zaistnienia konkretnych warunków (np. wejścia w życie przepisów wykonawczych do ustawy). W przypadku testamentu nieokreślony aktualnie moment w przyszłości, w którym zyskują ważność jego

ustalenia, jest uzależniony od momentu śmierci testatora. Deklaratywy zawsze odnoszą się więc do wydarzeń przyszłych, w ustalonym społecznie zakresie decydując o ich kształcie. Możliwe jest jedynie zróżnicowanie punktów czasowych, w których zaczyna się wpływ poszczególnych aktów deklaracyjnych na rzeczywistość.

Asertywy. Tylko ta grupa aktów mowy podlega zróżnicowaniu ze względu na odniesienie czasowe treści propozycjonalnej. Akty mowy odnoszące się do przyszłości przeciwstawić można aktom mowy odnoszącym się do wydarzeń już zaistniałych – przeszłości i teraźniejszości. Tylko asertywy podlegają wartościowaniu pod względem prawdziwościowym, tzn. są zdaniami w sensie logicznym i można im przypisać jedną z wartości logicznych: prawdę lub fałsz. Już Arystoteles wysunął wątpliwość, czy dotyczy to także zdań oznajmujących o wydarzeniach przyszłych. Pytanie brzmi: czy zdania dotyczące wydarzeń przyszłych są prawdziwe lub fałszywe już w momencie ich wypowiedzienia, czy staną się takie dopiero w momencie, gdy zajdą lub nie zajdą zdarzenia, o których mówią te właśnie zdania? Nawet przyznanie zdaniom o przyszłości wartości logicznej (uznanie ich za zdania w sensie logicznym) nie umożliwia ich weryfikowalności aktualnie; weryfikowalne są dopiero w czasie przyszłym (*Jutro będzie padał deszcz; Jestem pewny, że jutro będzie padał deszcz; Przypuszczam, że jutro będzie padał deszcz*).

Z powyższego przeglądu widać, że interesująca mnie grupa tekstów, których najbardziej reprezentatywnymi gatunkami są przepowiednia i prognoza, sytuuje się w obrębie asertywnego sensu illokucyjnego połączonego z teścią propozycjonalną odnoszącą się do przyszłości. Wydaje się, że najbardziej ogólną definicję, obejmującą wszystkie gatunki tej grupy, można sformułować następująco: **wiem, że wydarzy się Y/ mówię to, bo sądzę, że chcielibyście wiedzieć, co się wydarzy.** Usytuowanie przedstawianych w tekście wydarzeń po akcie jego nadawania oraz prymarnie informacyjny charakter – te dwie cechy konstytutywne odznaczają pole obserwacji, z jednej strony, od wszystkich tekstów zdających sprawę ze zdarzeń, które miały miejsce w przeszłości lub są równoczesne względem aktu komunikacji; z drugiej, od tekstów, których podstawową funkcją jest wpływanie na kształt przyszłych wydarzeń lub wręcz ich tworzenie: dyrektywów, komisywów, deklaratywów. Wszystkie te gatunki o funkcji właściwej asercjom, przedstawiające przyszłość, gatunki o odrębności utrwalonej w społecznej świadomości językowej, co przejawia także się próbami objęcia ich wspólną nazwą, do czego bywają wykorzystywane dwie z nazw gatunkowych, najbardziej ogólne: *przepowiednia* lub *prognoza*, nazywane będą w dalszych rozważaniach – aby uniknąć ewa-

luatywnego nacechowania związanego z owymi nazwami, gatunkami (tekstami) *predykcijnymi* (od łac. *praedico* 'przepowiadać, zapowiadać').

Podstawą zróżnicowania poszczególnych gatunków predykcyjnych, istniejącą już na poziomie intencji komunikacyjnych jest obecność – obok podstawowej funkcji informacyjnej – różnorodnych funkcji sekundarnych, pojawiających się w zależności od sytuacji komunikacyjnej i kontekstu występowania gatunku. Jest to związane z usytuowaniem gatunków predykcyjnych w różnych odmianach funkcjonalnych języka. Mimo że korzenie tych gatunków sytuują się w obrębie magii i religii, dzisiaj funkcjonują one także w zupełnie innych dziedzinach życia, związanych z istnieniem szeroko rozumianej nauki i jej popularyzacji, a także sfery zwanej kulturą popularną.

Funkcjonowanie gatunków predykcyjnych w różnych odmianach języka rozważyć należałoby obszerniej w innym miejscu. Tutaj, kontynuując rozważania poświęcone problemom celów illokucyjnych, chcę zwrócić uwagę na niektóre zagadnienia z nimi związane.

Wydaje się istotne podkreślenie, że pojawienie się obok funkcji informacyjnej funkcji towarzyszącej, mimo że powoduje modyfikację illokucyjnego celu tekstu nie sytuuje się na tym samym poziomie zmiany intencji, jaka następuje w przypadku pośredniego aktu mowy. W pośrednim, czy ukrytym akcie następuje dokonanie jednego aktu mowy pośrednio poprzez wykonanie w sposób bezpośredni innego aktu mowy. (Np. *Mógłbyś mi podać sól* = 'Proszę cię, abyś podał mi sól', *Duszno tu* = 'Proszę cię, abyś otworzył okno'). W gatunkach predykcyjnych mamy do czynienia z nakładaniem się, współistnieniem kilku celów illokucyjnych, a ich ważność może być różnie interpretowana w zależności od kontekstu, konsytuacji, czy nawet w świetle dotychczasowych doświadczeń komunikacyjnych wspólnoty komunikacyjnej. Rozpatrzmy następujące przykłady gatunków: *proroctwo* oraz *gazetowe przepowiednie, wróżby i horoskopy*.

Proroctwo jest gatunkiem funkcjonującym współcześnie w dwu sferach stylistycznych – w prymarnej dla siebie odmianie religijnej i w języku kultury popularnej, może pojawić się także w innych odmianach. W kontekście ściśle religijnym pojawia się nieco inna hierarchizacja funkcji tego gatunku, niż poza tą sferą. zasadnicza różnica dwu punktów widzenia – religijnego i laickiego – polega na przypisywaniu różnych funkcji stanowiącemu *proroctwo* przedstawieniu przyszłych wydarzeń. Jako typowy przykład religijnego punktu widzenia można wskazać wywód A. Świderkówny, która – czyniąc niewłaściwe, jej zdaniem, ujęcie tej kwestii punktem wyjścia – tak rozpoczyna rozważania o prorokach:

Kto to jest prorok? Na takie pytanie przeciętny Polak odpowiedziałby zapewne: ktoś, kto przepowiada przyszłość. Wielu byłoby może zdania, że „prawdziwych” proroków znajdujemy tylko w *Starym Testamencie* i że to oni właśnie przepowiedzieli przyjście Mesjasza, które, jak wierzą chrześcijanie – znalazło swe urzeczywistnienie w osobie Jezusa Chrystusa. Opinie te są klasycznym przykładem nieścisłości czy może raczej nieporozumień. [...] przepowiadanie przyszłości nie jest bynajmniej najważniejszą funkcją proroków (choć nie da się zaprzeczyć, że nie raz ją przepowiadali) (Świderkówna 2001: 100).

Przedstawienie przyszłości nie jest więc celem samym w sobie – w podejściu teologicznym jako najistotniejsze wskazuje się wykorzystanie wizji przyszłych wydarzeń w roli argumentu w dyskursie dyrektywno-perswazyjnym, dydaktycznym (Zuberbier, red. 1989: 154), stanowi także – w pewnej perspektywie czasowej – poświadczenie autentyczności głoszonego przez proroka orędzia (Czakański 2000, Słomka 2002). Możliwość takiego potraktowania asertywu nie wynika tu z istoty asertywu jako takiego, lecz z jakości owej wizji, kształtowanej na poziomie stylu i obrazu świata.

Podejście świeckie, potoczne, czy ogólniej – pozostające poza stylem religijnym kładzie nacisk na funkcję informacyjną proroctwa, polegającą na zaspokajaniu ludzkiej ciekawości. Współczesne słowniki języka polskiego polskiego traktują przepowiadanie przyszłości jako konstytutywny element definicji leksemu *proroctwo*, co więcej, na pierwsze miejsce wysuwa się w nich znaczenie, w którym dochodzi do neutralizacji opozycji między proroctwem a innymi typami przepowiedni, por. np.:

SJPD: 1. ‘przepowiednia przyszłości’ 2. *kult.* ‘przepowiednie wygłaszane przez proroków z natchnienia danego im od Boga’;

SJPS: ‘przepowiednia przyszłości, zwłaszcza przepowiednia wygłoszona przez proroka’: *Proroctwo się nie spełniło.*

SWJP: 1. ‘przepowiednia przyszłości; wypowiedź, która okazała się przepowiednią’: *Dobre, złe proroctwo. Spełniło się czyjeś proroctwo.* 2. ‘wypowiedź o charakterze wizyjnym, przepowiadająca przyszłe wydarzenia, kataklizmy itp., należąca do osoby o wyjątkowym autorytecie w swojej społeczności (zwłaszcza proroka), uznawana za głos Boży’: *Proroctwo starotestamentowe. Proroctwa romantyczne. Wygłosić proroctwo.*

ISJP: **Proroctwo** to 1 inaczej przepowiednia. *Mało kto wierzy, że spełnią się proroctwa astrologów.* 2 przepowiednia wygłoszona przez proroka. ...*proroctwa starotestamentowe...* ...*proroctwo Izajasza.*

USJP: 1. *książk.* „przepowiednia przyszłości, czyjeś słowa, jakieś zdarzenia, które są interpretowane jako zapowiedź tego, co ma się zdarzyć w przyszłości”: Jej proroctwo się nie spełniło. • Dobre, złe proroctwa. Proroctwo zbliżającej się wojny. 2. *rel.* „przepowiednia, zwykle o charakterze wizyjnym, wygłoszona przez proroka, uznawana za głos boży”. • Proroctwa starotestamentowe. Proroctwo Izajasza. Proroctwo Sądu Ostatecznego.

Proroctwo to we współczesnym języku ogólnym przede wszystkim synonim leksemu *przepowiednia*, co najkrócej, celnie i bez zbędnej pleonastyczności stwierdza ISJP. W drugim znaczeniu zaczyna ten leksem funkcjonować jako termin teologiczny, którego ścisła definicja nie jest chyba powszechnie znana użytkownikom języka ogólnego, stąd wynika przenoszenie cech przepowiedni na *proctwo* rozumiane w sensie religijnym.

Podobnie skonstruowane i również niewątpliwie mające charakter asertywu gatunki: *przepowiednia*, *horoskop* i *wróżba*, funkcjonujące w obrębie współczesnej kultury popularnej, pojawiające się masowo w tzw. czasopismach kobiecych, dziennikach, kalendarzach i w internecie. Dominująca wydaje się tutaj funkcja czysto ludyczna (ewentualnie ze śladami funkcji terapeutycznej). Do takich wniosków doprowadziła analiza horoskopów przeprowadzona przez Marię Wojtak (1999): wielostylowość modelu gatunkowego horoskopu powoduje zderzenie się form o zróżnicowanej genezie, a w efekcie nadaje całości żartobliwy ton. Podobnie funkcjonują teksty związane z wróżeniem, które nawet w czasach, kiedy sprawy związane z magią traktowano znacznie poważniej niż obecnie, służyły często jako niewinna zabawa towarzyska. Służące rozrywce techniki wróżbiarskie zawierały specjalne zbiory tekstów, zwane księgami wróżb lub sortilegiami (Krzyżanowski J. red., 1965). W odróżnieniu od horoskopów, przeznaczonych dla grupy osób o określonej dacie urodzenia, teksty związane z wróżeniem stanowią bardziej rozbudowany zespół tekstów, będący scenariuszem zabawy, polegającej na docieraniu do odpowiedzi na pytania związane z przyszłością.

Na czym polega owa funkcja ludyczna przypisana tekstowi, który asercją niewątpliwie pozostaje i jako tekst informacyjny może zostać odebrany. Proponując formuły eksplikacyjne dla tych gatunków, uwzględniające specyficzną funkcję ludyczną, należałoby chyba uwzględnić sugestie zaproponowane przez A. Wierzbicką w formułach dotyczących gatunków takich jak żart, kawał i flirt, a więc gatunków o funkcji czysto ludycznej, które funkcję informacyjną mogą spełniać chyba wyłącznie wtórnie i przypadkowo. W definicjach tych pojawia się charakterystyczny element semantyczny związany z porozumieniem nadawcy i odbiorcy na temat nierzeczywistości, nierealności, nietraktowania serio przedstawianych treści.

ŻART

mówię: chcę, żebyś sobie wyobraził że mówię X
sądzę że rozumiesz że tego nie mówię
mówię to co mówię bo chcę żebyś się śmiał

KAWAŁ

mówię: chcę żebyś sobie wyobraził za zdarzyło się X
sądzę że rozumiesz że nie mówię że to się zdarzyło
mówię to bo chcę żebyś się śmiał
sądzę że rozumiesz że ludzie mówią to jedni drugim żeby się śmiali

(Wierzbicka 1983: 133)

Uwzględnienie elementów definicji związanych z zawieszeniem mówienia serio i sformułowanie specyficznej odmiany celu ludycznego mogłoby stać się punktem wyjścia definiowania gatunków predykcyjnych charakterystycznych dla współczesnej kultury popularnej:

GATUNEK PREDYKCYJNY W KULTURZE POPULARNEJ

mówię: chcę żebyś wyobraził sobie że wydarzy się X
sądzę że rozumiesz że nie mówię że to się wydarzy
sądzę że rozumiesz że nie mówię że to się nie wydarzy
mówię to bo chcę żebyś się nie nudził (?)
sądzę że rozumiesz że ludzie mówią to jedni drugim żeby się nie nudzili

Definicja taka, zawierająca oprócz wymienionych cech wspólnych dodatkowo elementy różnicujące poszczególne gatunki, może być adekwatna jedynie dla tekstów identyfikowanych jako przepowiednia, horoskop lub wróżba, umieszczonych w ściśle określonych kontekstach, zakładających ich rozrywkowy, „niepoważny” charakter. Nie można odnieść takiej definicji np. do horoskopu skonstruowanego przez uczonego astrologa na zamówienie indywidualnej osoby, próbującej w lekturze takiego tekstu szukać czegoś w rodzaju terapii w trudnej sytuacji życiowej – tu funkcja tekstu jest jeszcze innego rodzaju, a jego informacyjność traktowana stosunkowo poważnie. Pomiędzy tymi dwoma biegunami znajduje się całe spektrum tekstów, które w zależności od nastawienia uczestników aktu komunikacji, będą miały różny stopień ludyczności i terapeutyczności oraz, w związku z tym, różny stopień powagi traktowania ich warstwy informacyjnej.

Przedstawione powyżej typy tekstów należące do różnych odmian języka związanych z różnymi dziedzinami działalności społeczno-kulturowej traktujemy jako odrębne gatunki, mające swoje nazwy gatunkowe (etykiety) w repertuarze leksykalnym polskiej społeczności językowej. Mimo wspólnych cech związanych z podstawową orientacją czasową tekstu, prymarną informacyjnością (czy może lepiej: byciem asercją) i układem nadawczo-odbiorczym związanym z dominującą rolą nadawcy posiadają one także wyraźne cechy różnicujące związane z typowym dla siebie obszarem funkcjonowania (kontekstem) – na poziomie inten-

cji komunikacyjnych różnice wyrażają się występowaniem gry między prymarną informacyjnością i możliwością częściowego jej zawieszenia lub wykorzystania w sposób charakterystyczny dla innych typów illokucji.

Literatura

- Czakański T., 2000, *Proroctwo*, „Gość Niedzielny” nr 28 (cyt. za www.opoka.org.pl).
- Gajda S., 1993, *Gatunkowe wzorce wypowiedzi*. – *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*. T. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 245-258.
- Kotarbiński T., 1961, *Walory dobrego planu*, „Nauka Polska” 1961, nr 1 (cyt. za Rolbiecki 1970).
- Krzyżanowski J., red, 1965, *Słownik folkloru polskiego*, Warszawa:
- Rolbiecki W., 1970, *Przewidywanie przyszłości. Elementy prognostologii*, Warszawa.
- Searle J.R., 1999, *Umysł, język społeczeństwo. Filozofia i rzeczywistość*, tłum D. Cieśla, Warszawa.
- Słomka A., 2002, *Prorok*, „Tygodnik Powszechny” nr 36(2774), 8 września 2002.
- Świderkówna A., 2001, *Rozmowy Biblii*, Warszawa.
- Wierzbicka A., 1983, *Genry mowy. – Tekst i zdanie*, red. T. Dobrzyńska, E. Janus, Wrocław, s. 125-137.
- Wojtak M., 1999, *Stylistyka tekstów użytkowych – wybrane zagadnienia*. W: *Język. Teoria - dydaktyka*, red. B. Greszczuk, Rzeszów, s. 253-263.
- Zeliaś A., 1997, *Teoria prognozy*, Warszawa.
- Zuberbier A., red., 1989, *Słownik teologiczny*, t. 2, Katowice.

Wykaz cytowanych słowników

- ISJP – *Inny słownik języka polskiego*, red. M. Bańko, t. 1-2, Warszawa 2000.
- SJPD – *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. 1-11, Warszawa 1958-1969.
- SJPS – *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 1-3, Warszawa 1978-1981.
- SWJP – *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. Dunaj, Warszawa 1996.
- USJP – *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, t. 1-4, Warszawa 2003.

Functions of the Text Genres Referring to Future

The paper deals with a group of text genres in contemporary Polish, like *prognoza* (forecast), *przepowiednia*, *proroctwo* (prophecy), *augury* (wróżba) and *horoskop* (horosco-

pe). These genres are deeply set in culture and their specificity is perfectly identified in social linguistic consciousness. The most general definition of the five genres can be as follows: „I know that Y will happen/ I say this because I think you want to know, what will happen”. The two characteristic features of these genres are: 1) all events presented are situated in the future, after the act of lingual performance of these text; 2) primarily informational character of texts.

All these genres, being assertives referring to the future, can be called „predictional genres”. Even though they have their roots in magic and religion, nowadays they function also in other parts of social life, i.e. in science and popular culture. Prophecy, horoscope and augury in magic or astrology have mostly informatic and therapeutic functions. When they occur in popular culture, the ludic function plays a part, and the informatical funtion is suspended.

Keywords: *predictional genres, future, forecast, prophecy, augury, horoscope.*